

Слабунова І.В.

студент,

Навчально-науковий інститут інформаційної безпеки

Національної академії Служби безпеки України

КОНСТИТУЦІЙНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВА НА ІНФОРМАЦІЮ

Воля думки і слова є важливою умовою і проявом здійснення демократії, реальності права на інформацію, ідеологічного і політичного плюралізму, перетворенням у життя принципу гласності, формування суспільної думки, вільної оцінки державної політики, існуючих напрямків наукової і художньої творчості, розмаїтості підходів до оцінки усіх хвилюючих суспільство питань, у ній знаходить своє відображення духовна свобода особи.

Положення Конституції України відповідають міжнародним стандартам у відношенні прав людини, що закріплені в ст. 19 Загальної Декларації прав людини 1948 р., ст. 19 Міжнародного Пакту про цивільні і політичні права, ст. 10 Європейської конвенції про права людини й інших міжнародно-правових документів. Вони конкретизуються і деталізуються в законах України «Про інформацію» (1992 р.), «Про доступ до публічної інформації» (2011 р.), «Про друковані засоби масової інформації (пресі) в Україні» (1992 р.), «Про телебачення і радіомовлення» (1993 р.), «Про інформаційні агентства» (1995 р.), «Про державну таємницю» (1994 р.), частково в законах «Про захист інформації в автоматизованих системах» (1994 р.), «Про науково-технічну інформацію» (1993 р.), «Про рекламу» (1996 р.).

Заснована на волі думки і слова інформація повинна відповідати двом умовам: бути достовірною і не виходити за дозволені законом межі.

Інформація може зберігатися, використовуватися і поширюватися громадянами як індивідуально, так і через створені ними чи іншими особами засоби масової інформації. Вони можуть направляти індивідуально і колективно письмові звертання до державних органів, органів самоврядування, їх посадових осіб, які у свою чергу, зобов'язані розглянути і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом термін.

Здійснення встановлених у ст. 34 Конституції прав повинне бути гарантовано. Найважливішою гарантією в цій сфері є ліквідація цензури. Завдяки цьому держава відповідно до чинного законодавства зобов'язано забезпечити захист права на інформацію, права громадянина на вільне

без перешкод вираження своїх поглядів і переконань. Для всіх громадян та їх об'єднань у цій області повинні бути забезпечені рівні права й умови. Деякі додаткові права в сфері збору, використання і поширення інформації надаються законом журналістам, деяким іншим професійним працівникам інформаційного обороту, що відбиває специфіку їхньої роботи.

Право на одержання інформації гарантується створенням системи вільного доступу до інформації, архівних, статистичних, бібліотечних і музейних фондів. У відповідності зі ст. 32 Конституції України кожен громадянин має право ознайомлюватись з офіційними даними про себе, що не є таємницею, що захищається законом. Посадові особи не повинні втручатися в діяльність засобів масової інформації. Вони зобов'язані піклуватися про забезпечення сприятливих умов для використання громадянином усіх доступних йому відомостей, отриманих через засоби масової інформації.

Можливість використання і поширення різнопланової інформації в Україні гарантується також заборонаю монополізації засобів масової інформації, прояви якого є досить вагомими не тільки в країнах Заходу. Встановлюється мовний режим роботи засобів масової інформації на державній мові (українській). У той же час, допускається використання, у тому числі засобами масової інформації для окремих районів чи груп населення російської мови, інших мов національних меншин України.

Держава здійснює контроль за дотриманням інформаційного законодавства. У сфері телебачення і радіомовлення він покладається на Національну Раду з питань телебачення і радіомовлення.

Масова інформація не може нав'язуватися населенню, а за своїм змістом повинна відповідати вимогам суспільної думки.

Передбачені ст. 34 Конституції права не мають абсолютного характеру. При їхньому здійсненні необхідно враховувати інтереси загальнолюдські, державні, читачів, слухачів, кіно і телевізійних глядачів усіх категорій. Саме для забезпечення прав і воль інших людей, інтересів і потреб суспільства в цілому встановлюються певні границі здійснення цих прав громадянином. Ці обмеження не повинні бути надмірними, невідповідними тому суспільному інтересу, що з їх допомогою захищається. У більшості випадків вони прямо встановлюються законом і спрямовані на попередження зловживання громадянином наданими йому правами і т. ін.

Так, ст. 37 Конституції прямо забороняється створення і діяльність політичних партій і громадських організацій, програмні цілі чи дії яких

спрямовані на ліквідацію незалежності України, скинення насильницьким шляхом конституційного ладу, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, розпалення міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, зазіхання на права і волі людини, здоров'я населення. Звідси випливає заборона використання конституційних прав для пропаганди відповідної ідеології.

Воля слова обмежується в інтересах охорони державної, військової, комерційної, службової, лікарської й іншої таємниці, охорони конфіденційно отриманої інформації. Перелік даних, що є державною таємницею встановлюється законом. У відповідності зі ст. 39 Конституції обмеження права громадянина на збори, мітинги, ходи і демонстрації може встановлюватися тільки судом і тільки в інтересах національної безпеки і суспільного порядку. Таким чином, мова йде про перелік корисних для суспільства обмежень волі слова. Ті ж цілі переслідує заборона неправдивої реклами, обмеження певних видів реклами і таке інше. Окремі обмеження прав і свобод громадянина передбачає ст. 64 Конституції в умовах військового або надзвичайного стану з указівкою терміну дії цих обмежень.

Законодавство України встановлює дисциплінарну, цивільно-правову, адміністративну чи кримінальну відповідальність за порушення передбачених ст. 34 Конституції України прав людини. Підлягають відповідальності особи, винні в безпідставному відмовленні на одержання інформації, чи в її приховуванні знищенні; безпідставному відмовленні в поширенні певної інформації; поширенні інформації у відношенні особистого життя громадянина без його згоди особою, яка володіє нею в наслідок своїх службових обов'язків; поширення не відповідних дійсності відомостей, що принижують честь і гідність людини і т. ін.

Громадяни мають право вимагати офіційного спростування відомостей, невідповідних дійсності, або принижуючих їх честь і гідність. Відповідно до ст. 32 Конституції кожному громадянину гарантується судовий захист права спростування недостовірної інформації про себе і членах своєї родини і права вимагати вилучення будь-якої інформації, а також права на відшкодування матеріальної і моральної шкоди, заподіяного збиранням, збереженням, використанням і поширенням такої недостовірної інформації.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254 к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996 р. – 1996, № 30.
2. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ (зі змінами та доповненням) // Відомості Верховної Ради. – 1992. – № 48.
3. Основи інформаційного права України: Навч. посіб. / В.С. Цимбалюк, В.Д. Гавловський, В.В. Гриценко та ін.; За ред. М.Я. Швеця, Р.А. Калюжного та П.В. Мельника. – К.: Знання, 2004. – С. 456.

Шумейко І.В.

*заступник директора з правових питань,
ТОВ «КОНСАЛТ-Р» м. Київ*

**ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

В загальній системі національної безпеки України інформаційна безпека посідає визначне місце. З урахуванням темпів розвитку інформаційних технологій та інформатизації, широкого втілення таких технологій у виробництво, оборону, науку, освіту, тощо, інформаційна діяльність стає обов'язковим, основним, вирішальним елементом усіх сфер діяльності суспільства, тому інформаційна безпека є елементом всіх складових національної безпеки країни. В цих умовах проблема інформаційної безпеки все більше набуває самостійного суспільного значення. У той же час система зовнішніх і внутрішніх загроз інформаційній безпеці носить комплексний характер і здійснення цих загроз може нанести значних збитків насамперед у політичній, економічній, соціальній, військовій та науково-технічній сферах тощо. Тому інформаційна безпека може розглядатися як найважливіший компонент національної безпеки країни. А нормативно-правове забезпечення інформаційної безпеки України є актуальною темою в наш час.

Проаналізуємо термінологію щодо інформаційної безпеки. Основні визначення сутності інформаційної безпеки продекларовано у ряді нормативно-правових актів. Так, в Законі України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 рр.» цей термін трактується як: «стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, при якому запобігається нанесення